

Groene Tafel Sport & Natuur

Biodiversiteit in de sportsector

Groene Tafel Sport & Natuur

Biodiversiteit in de sportsector

Tekst

Albert Vliegenthart & Gerdien Bos-Groenendijk

Rapportnummer

VS2016.039

Projectnummer

P2016.006

Productie

De Vlinderstichting
Mennonietenweg 10
Postbus 506
6700 AM Wageningen
T 0317 46 73 46
E info@vlinderstichting.nl
www.vlinderstichting.nl

Opdrachtgever

Ministerie van Economische Zaken (Hans Rutten)

Deze publicatie kan worden geciteerd als

Vliegenthart, A. & Bos-Groenendijk, G. (2017). Groene Tafel Sport & Natuur, biodiversiteit in de sportsector. Rapport VS2016.039, De Vlinderstichting, Wageningen.

Trefwoorden

Sport, biodiversiteit, groene tafel, buitensport, sportpark, vergroening, sportbonden, intentieovereenkomst, Green Deal

Februari 2017

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigden/of openbaar gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van De Vlinderstichting, noch mag het zonder een dergelijke toestemming gebruikt worden voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoud

Inleiding.....	4
Eerste bijeenkomst: kaders.....	5
Tweede bijeenkomst: ambities.....	6
Derde bijeenkomst: pilots.....	9
Slotbijeenkomst: intentieovereenkomst.....	10
Conclusie.....	12
Bijlage A: Intentieovereenkomst.....	13

Inleiding

De combinatie sport en natuur is niet altijd voor de hand liggend. Toch zijn er vele kansen die benut kunnen worden om sport en natuur met elkaar te verbinden. Zowel natuur als sport hebben een directe impact op gezondheid. Bovendien worden veel sporten beoefend in ons landschap en maakt de groene omgeving direct deel uit van de sportbeleving. Om sport en natuur beter met elkaar te verbinden, is de Groene Tafel Sport & Natuur opgezet.

Groene tafel

Een Groene Tafel is een hedendaags vehikel waarbij allerlei relevante partijen uit de natuur en de maatschappij bij elkaar gebracht worden om elkaar te versterken en gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen. In deze Groene Tafel zijn partijen uit de sportsector en uit de groene sector bij elkaar gebracht om gezamenlijk een praktische ambitie te formuleren en te gaan uitvoeren.

Doel van deze Groene Tafel

De aantrekkelijkheid en biodiversiteit van sportgebieden vergroten en zoeken naar win-winsituaties. Vanuit gezamenlijke kaders, ambities en behoeften wordt gewerkt naar (op te zetten) voorbeelden om anderen te inspireren.

Partijen

Bij deze Groene Tafel zijn veel partijen betrokken geweest, die één of meer bijeenkomsten hebben bijgewoond. Met enkele zijn één-op-één-gesprekken gevoerd. De betrokken partijen, verdeeld over drie categorieën, zijn:

- Sport: Watersportverbond, NGF, Atletiekunie, Sportvisserij Nederland, KNVB, KNHS, Circuit Park Zandvoort, NOC*NSF, BSNC, NTFU, Gelderse Sport Federatie, Sportpark Middenmeer, Sportpark Weydehoek, Golfclub Het Spandersbosch, Uiterwaarde
- Natuur: De Vlinderstichting, Staatsbosbeheer, Vogelbescherming, Sporters voor Natuur, IVN Oldenzaal, Probos
- Overig: Ministerie van EZ, Ministerie van VWS, Provincie Noord-Holland, Provincie Gelderland, ANWB, Stichting Duurzaam Verenigen, Viëtor Advies, Zinwaarts, GrandiooZ

Drie bijeenkomsten

Voor de Groene Tafel Sport & Natuur zijn drie bijeenkomsten georganiseerd. Tijdens de eerste bijeenkomst zijn de kaders vastgesteld en zijn kansen, knelpunten, potenties en urgenties bepaald. De tweede bijeenkomst is gebruikt om ambities te formuleren en na te denken over wat ervoor nodig is om die ambities te bereiken. Tot slot is in de derde bijeenkomst nagedacht over de invulling van concrete pilotprojecten. Tijdens alle bijeenkomsten is aandacht besteed aan inspirerende voorbeelden van win-winsituaties tussen sport en natuur.

Slotbijeenkomst

In het projectplan van de Groene Tafel was voorgesteld om drie bijeenkomsten te organiseren. Echter, tijdens de derde bijeenkomst bleek bij de deelnemers een sterke behoefte om het traject sport en natuur meer vervolg te gaan geven. Daarom is besloten om een slotbijeenkomst te organiseren die tegelijkertijd de Groene Tafel zou afsluiten en de start zou zijn voor een vervolgtraject. Tijdens deze bijeenkomst hebben de deelnemende partijen hun pilot gepresenteerd en hebben ze samen hun ambitie om in dit traject verder te gaan bezegeld door een intentieovereenkomst te tekenen. Er is een stuurgroep gevormd (bestaande uit De Vlinderstichting, de NGF, de KNHS en het Watersportverbond) om te gaan verkennen of een Green Deal een goede vorm zou zijn om het traject sport en natuur meer vervolg te gaan geven.

Eerste bijeenkomst: kaders

20 april 2016, Hotel Papendal (Arnhem)

Deelnemers

Harry Boeschoten	Staatsbosbeheer
Gerdien Bos	De Vlinderstichting
Roeland Geertzen	Watersportverbond
Jip Louwe Kooimans	Vogelbescherming
Hans Rutten	Ministerie van Economische Zaken
Joris Slooten	Koninklijke Nederlandse Golf Federatie
Albert Vliegthart	De Vlinderstichting

Thema's

Tijdens dit verkennende gesprek hebben de verschillende partijen met elkaar gesproken over de verbinding tussen sport en natuur. Die bleek vooral te zitten in de **buitensport**, en daarbij liggen de kansen o.a. bij sportvelden en zijn **beleving** en **omgevingskwaliteit** belangrijke thema's. **Netwerken** en **communicatie** zijn essentieel. Een meer aantrekkelijke buitensportomgeving daagt uit, versterkt de beleving en verhoogt tegelijk de biodiversiteit. Om meer draagvlak te creëren bij sporters en recreanten, is goede communicatie en educatie erg belangrijk en ook het opbouwen van een netwerk is van belang bij het samen werken aan een goede uitkomst.

Twee inspirerende voorbeelden:

- Sportpark Middenmeer => ecologisch beheer van het sportpark zorgt voor een aantrekkelijke biodiversiteit en een grotere waardering bij de gebruikers.
- Samenwerking tussen Vogelbescherming en NGF => het ophangen van nestkasten voor spreeuwen zorgt voor minder schade aan de golfbanen. Een inspirerend voorbeeld waarbij natuur als oplossing wordt gebruikt en waar direct draagvlak voor natuur aan is gekoppeld, door bij de inrichting rekening te houden met de vogels van de golfbaan.

Uitgangskader

Belangrijke uitgangspositie is de tweedeling waarin sport wordt uitgeoefend: recreatieve sport en competitieve sport. Beiden vormen kennen verschillende uitgangsposities en hebben veelal een verschillend decor waarin ze worden uitgeoefend. Hoewel hierin ook overlap zit, is het beter om in de ontwikkeling van de Groene Tafel en de benadering m.b.t. biodiversiteit een andere indeling aan te houden. We hebben het dan over de combinatie Sport & Natuur in drie categorieën (zie foto's):

- Sportvelden / sportcomplexen
- Grote terreinen (privé, begrensd)
- Buitensport in het landschap (openbaar, onbegrensd)

Tweede bijeenkomst: ambities

9 juni 2016, Sportpark Middenmeer (Amsterdam)

Deelnemers

Dennis Aarts	ANWB
Harry Boeschoten	Staatsbosbeheer
Gerdien Bos	De Vlinderstichting
Alex Bouman	Stichting Duurzaam Verenigen
Roeland Geertzen	Watersportverbond
Jan Kamman	Sportvisserij Nederland
Olaf Langendorff	Golfclub Het Spandersbosch
Jip Louwe Kooimans	Vogelbescherming
Ron Lemmers	Ministerie van VWS
Martien Louwers	NOC*NSF
Micha Lubbers	Provincie Noord-Holland
Sjoerd Papa	Zinwaarts
Joris Slooten	Koninklijke Nederlandse Golf Federatie
Sander Turnhout	Sporters voor Natuur
Peter Vergeer	Sportpark Middenmeer
Marnix Viëtor	Viëtor Advies
Albert Vliegenthart	De Vlinderstichting
Menno Weeda	Circuit Park Zandvoort
Dennis Weijers	Atletiekunie
Johan van Zetten	Uiterwaarde

Sportpark Middenmeer

Zo'n 20 mensen waren aanwezig op de tweede bijeenkomst van de Groene Tafel Sport & Natuur. Bijzonder leuk om te zien hoe verschillende takken van sport vertegenwoordigd waren. Tijdens een inspirerende rondleiding liet Peter Vergeer (gemeente Amsterdam) zien hoe men in sportpark Middenmeer maatregelen neemt om de biodiversiteit op, en daarmee de aantrekkelijkheid van het sportpark te vergroten. Het sportpark is opengesteld voor publiek, waardoor het terrein veelzijdig wordt gebruikt voor verschillende doeleinden. Natuur heeft hierin ook een prominente rol gekregen. Over het sportterrein worden excursies georganiseerd. Ook wordt zoveel mogelijk duurzaam gewerkt als het gaat om bestrijding en energie.

Sportpark Middenmeer is aantrekkelijk voor mens en dier: zo zijn er bijvoorbeeld fruitbomen geplaat, er liggen boomstammen als natuurlijke barrières en voedingsbodem voor paddenstoelen, er zijn bloemen ingezaaid en er is een outdoor dj-tafel als trekpleister voor de jeugd.

Interactieve sessie

Na de rondleiding praatten we in kleine groepjes verder in de workshop. De vier thema's die de belangrijkste uitkomst waren van de eerste bijeenkomst (biodiversiteit, gezondheid, communicatie en beleving), vormden nu de basis voor het gesprek. De aanwezigen werd gevraagd hun ambities en de behoeften daarvoor te bespreken vanuit de diverse sportbranches.

1. Biodiversiteit

"What's in it for us?" Dat is de vraag waar het bedrijven om gaat. Investeren in biodiversiteit is geen liefdadigheid, het moet iets opleveren. Dat hoeft niet per se financieel te zijn, het kan ook gaan over uitstraling naar klanten, grotere achterban, betere gezondheid van werknemers, oplossingen voor problemen (vgl. vogels als onderhouders van golfbanen), etc.

Ambities:

- *Elke sportbond aan de Groene Tafel doet mee met een pilot om de waarde van biodiversiteit inzichtelijk te maken.*

Nodig:

- *Goede voorbeelden van koplopers die sport en natuur succesvol combineren.*
- *Goede argumenten voor bedrijven om mee te doen.*
- *Steun van de overheid.*
- *Goede communicatie.*

2. Gezondheid

Natuur en gezondheid gaan goed samen, en sport is hét middel om deze twee thema's samen onder de aandacht te brengen. Jong beginnen, dat is belangrijk. Gezond blijven door middel van sporten in de natuur zou dus een onderdeel moeten zijn van het reguliere lesprogramma op scholen, kinderopvang en buitenschoolse opvang. Vanzelf treedt dan het 'van kind naar ouder'-effect op. Over ouders gesproken... Op plekken waar veel ouders hun kinderen naar sport brengen, is het waardevol om de (openbare) ruimte zo in te richten dat de ouders tijdens het wachten zelf ook kunnen sporten/wandelen in de natuur.

Ambities:

- *Lesprogramma over gezondheid via sporten in de natuur.*
- *Goed ingerichte openbare ruimte en verbinding van deze plekken.*

Nodig:

- *Samenwerking tussen scholen en sportverenigingen.*
- *Lokale initiatieven (enthousiasme, bottom-up).*

3. Communicatie

Natuur is voor sporters vaak iets vanzelfsprekends. Ze vinden het prettig om buiten te sporten, maar beseffen niet de waarde van de natuur waarin ze dat doen. Communicatie binnen lokale sportclubs is daarom belangrijk. Ook is het noodzakelijk om te weten wat de mensen willen. Wanneer sporters concreet kunnen maken wat voor hun de waarde is van de natuur waarin ze sporten, kan hierop worden ingespeeld in de brede communicatie.

Ambities:

- *Sportdag over de sportieve-recreatieve-ecologische hoofdstructuur.*
- *Voor elk type gebied (sportparken, grote terreinen, buitensport) ten minste twee bekende sporters die natuurambassadeur worden: de belangen van natuur vertegenwoordigen en uitdragen.*

Nodig:

- *Hek weg tussen sport en natuur (letterlijk en figuurlijk).*
- *Het verhaal over natuur en sport vertellen via lokale sportclubs*
- *Bekende sporters die begaan zijn met het onderwerp natuur.*

4. Beleving

Beleving is misschien wel de belangrijkste verbinding tussen sport en natuur. Buiten sporten heeft een meerwaarde ten opzichte van binnen sporten, omdat de natuur een positieve bijdrage levert aan de sportbeleving. Hoe hoger de kwaliteit van de omgeving (en dus de biodiversiteit), hoe hoger de beleving. En de sportbeleving kan nog verhoogd worden door deze te verrijken met natuurbesef.

Ambities:

- *Sportparken laten fungeren als NME-centrum.*
- *Combinatie sport en natuurrecreatie stimuleren door bijv. de aanleg van parkeerterreinen.*

Nodig:

- *Kennis om over te brengen.*
- *Verbinding tussen sportparken en NME-centra.*

Derde bijeenkomst: pilots

20 september 2016, Goyer Golf & Country Club (Eemnes)

Deelnemers

Mounir Aziz	Ministerie van VWS
Harry Boeschoten	Staatsbosbeheer
Gerdien Bos	De Vlinderstichting
Alex Bouman	Stichting Duurzaam Verenigen
Ron Lemmers	Ministerie van VWS
Gerrit Ruiten	IVN
Hans Rutten	Ministerie van Economische Zaken
Sander Turnhout	Sporters voor Natuur
Albert Vliegthart	De Vlinderstichting
Ramon van Wingerden	Koninklijke Nederlandse Golf Federatie
Bert Zoetemeyer	Sportvisserij Nederland

Even terugkijken

De Groene Tafel Sport & Natuur nadert de eindfase. In de eerste twee bijeenkomsten hebben we gesproken over hoe we natuur en sport beter met elkaar kunnen verbinden. We hebben onderscheid gemaakt tussen de drie categorieën (1) sportcomplexen, (2) privéterreinen en (3) buitensport in het landschap. We hebben ons netwerk verbreed, elkaar geïnspireerd en ambities geformuleerd binnen de thema's biodiversiteit, gezondheid, communicatie en beleving. Tijdens de derde bijeenkomst hebben we concrete plannen gemaakt voor de toekomst.

Pilots

Het doel van de Groene Tafel is om zoveel mogelijk te concretiseren. Dat betekent dat er is opgeroepen tot pilots die natuur en sport verbinden. Hiervoor zijn enkele suggesties aangedragen, waarvan de meeste op korte termijn ook uitgevoerd kunnen worden.

Hoe bereiken we de achterban?

Ook hebben we gesproken over de vraag hoe we de combinatie Sport & Natuur bij de brede achterban kunnen laten landen. In dit gesprek kwam een tweedeling naar voren in communicatie op organisatorisch niveau (sportbonden, verenigingsbestuur) en gebruikersniveau (sporters, clubleden, recreanten). Op organisatorisch niveau gaat het vooral om faciliteren (netwerk en krachten bundelen) en motiveren (voeden van draagvlak door inspirerende voorbeelden). Op gebruikersniveau moet vooral ingespeeld worden op de aantrekkelijkheid (competitie-element, tastbaar, uniek). De grootste winst wordt behaald wanneer op een terrein of bij een evenement functies worden gecombineerd, zodat verschillende doelgroepen zich aangesproken voelen.

Op weg naar een slotbijeenkomst

Na de derde bijeenkomst zijn enkele bezoeken afgelegd bij partijen die zich graag willen inzetten voor de Groene Tafel. Zo zijn er gesprekken geweest met NOC*NSF en Papendal, KNVB, Sportvisserij Nederland, Sportpark Weydehoeck en de BSNC. Daarnaast is er telefonisch en via e-mail contact geweest met onder andere de KNHS, de Atletiekunie, de NGF, Sporters voor Natuur (Support4Nature), Grandiooz en het Watersportverbond. In deze gesprekken zijn ideeën besproken om uit te werken in pilots. De ideeën variëren van vergroening tot educatie en van sportbeleid tot natuurwandelen. De gezamenlijke ambities zijn vastgelegd in een intentieovereenkomst die meegenomen is naar de slotbijeenkomst.

Slotbijeenkomst: intentieovereenkomst

30 januari 2017, Nationaal Hippisch Centrum (Ermelo)

Deelnemers

Michel de Boer	Gelderse Sport Federatie
Harry Boeschoten	Staatsbosbeheer
Joop Bongers	Sportvisserij Nederland
Gerdien Bos	De Vlinderstichting
Alex Bouman	Stichting Duurzaam Verenigen
Jaap van den Briel	Probos
Tjisse Brookman	De Friesland Zorgverzekeraar
Roeland Geertzen	Watersportverbond
Hans Gouka	Golfclub Het Spandersbosch
Jan Jansen	Ministerie van EZ
Johan Koutstaal	Sportpark Weydehoeck
Olaf Langendorff	Golfclub Het Spandersbosch
Henk Meijer	Ministerie van VWS
Ben Moonen	Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek
Alice Naber-Lozeman	Olympisch eventingamazone
Gerrit Ruiter	GrandiooZ
Joris Slooten	Koninklijke Nederlandse Golf Federatie
Mark Torsius	Nederlandse Toer Fiets Unie
Sander Turnhout	Sporters voor Natuur
Theo Valkering	IVN Oldenzaal
René Verhoeven	Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek
Albert Vliegenthart	De Vlinderstichting
Ramon van Wingerden	Koninklijke Nederlandse Golf Federatie
Inga Wolframm	Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie
Johan van Zetten	Uiterwaarde

Pilots

De Groene Tafel heeft veel concrete pilotprojecten opgeleverd die in 2017 meer invulling gaan geven aan het verbinden van sport en natuur. Tijdens de slotbijeenkomst werden deze pilots in al hun veelzijdigheid gepresenteerd:

1. Natuurlijker Papendal - Albert Vliegenthart (mede namens NOC*NSF)
2. Natuureducatie op de golfbaan - Ramon van Wingerden (NGF)
3. Schoon water - Roeland Geertzen (Watersportverbond)
4. Onderzoek meerwaarde groene sportvelden - Ben Moonen (BSNC)
5. Nationale Parken Trailrun - Sander Turnhout (Sporters voor Natuur)
6. Welzijn op groen recept - Gerrit Ruiter (GrandiooZ)
7. Sport en Natuur op Sportpark Weydehoeck - Johan Koutstaal (Stichting SVN)
8. Natuurlijke wateren voor vis en sportvisser - Joop Bongers (Sportvisserij NL)
9. Adopteer een bos - Inga Wolframm (KNHS)

Intentieovereenkomst

In een intentieovereenkomst, toegevoegd aan dit rapport als bijlage A, hebben de partijen verklaard in de komende periode gezamenlijk te willen optrekken in het verbinden van sport en natuur. De samenwerking heeft tot doel:

- a. onderzoeken op welke manier navolging kan worden gegeven aan de samenwerking van sport en natuur,
- b. zoveel mogelijk betrokken partijen op één spoor zetten,
- c. het inspireren en delen van kennis met andere belanghebbenden.

De acties die daaruit voortvloeien zijn:

1. het delen van kennis en ervaring met elkaar,
2. het uitdragen van de ambities in de eigen organisatie en achterban,
3. het uitvoeren van de pilots.

De intentieovereenkomst is getekend door olympisch eventingamazone Alice Naber-Lozeman, De Vlinderstichting, de KNHS, de NGF, het Watersportverbond, Sportvisserij Nederland, de BSNC, Stichting SVN, Sporters voor Natuur, GrandiooZ en Golfclub het Spandersbosch. Partijen die helaas verhinderd waren voor (een deel van) de bijeenkomst en dus niet hebben kunnen tekenen, zijn NOC*NSF, de Atletiekunie en Staatsbosbeheer. De Ministeries van EZ en VWS waren wel aanwezig en staan ook positief ten opzichte van het initiatief, maar waren op dat moment niet bevoegd om te tekenen.

Ambassadeur

Bijzondere gast op de slotbijeenkomst was Alice Naber-Lozeman, olympisch eventingamazone en regerend Nederlands kampioene. Zij heeft zich bereid verklaard om ambassadeur te zijn van de Groene Tafel Sport & Natuur en zich als

topsporter in te zetten voor de natuur in haar tak van sport. Als eventingruiter (eventing is een combinatie van dressuur, springen en cross country) rijdt zij belangrijke wedstrijden in de mooiste natuurgebieden van de wereld. De natuur draagt dus voor een belangrijk deel bij aan haar beleving van de (top)sport. In het komende jaar zal zij haar boodschap uitdragen en daarmee vele andere ruiters (zowel recreatief als professioneel) stilzetten bij het belang van goed onderhouden natuur voor de paardensport.

We hopen dat haar voorbeeld ook in de topsportwereld gevolgd wordt en dat we nog meer topsporters bereid zullen vinden om zich als ambassadeur voor het verbinden van sport en natuur in te gaan zetten.

Op weg naar een Green Deal?

Na de derde bijeenkomst werd al snel duidelijk dat een aantal onderwerpen goed te verenigen zou zijn in een **“Green Deal Sport en Natuur”**. De argumenten zijn relevant om op dit niveau te onderzoeken. De partijen van de Groene Tafel (twee ministeries, natuurorganisaties en sportbonden) vormen een goede coalitie en gezamenlijk kunnen we het thema naar een hoger niveau brengen. De rol van VWS als leading department ligt hierbij voor de hand. Binnen de beoogde Green Deal kan worden gewerkt aan het oplossen van grotere belangen, zoals het onderhoud van paden of de toegankelijkheid van Natura2000-gebieden, waar allerlei buitensporten direct belang bij hebben. Een Green Deal kan leiden tot gedragscodes en wijzigingen in beleidslijnen en is daarom ook interessant om de komende jaren op te nemen in de sportagenda van het NOC*NSF.

De gepresenteerde pilots zijn al een eerste aanzet, maar een belangrijk aspect binnen de nieuwe werkvorm is dat verschillende werksporen, zoals het manifest van Support4Nature, de sportagenda 2018, sportakkoord Gelderland en andere Green Deals zoals ‘bestrijdingsmiddelen op sportvelden’ (GD189), ‘recreatie’ (GD188) en ‘de levende buitenruimte’ (GD148), zich meer zullen verenigen. Zo kan kennis, ervaring en energie efficiënter worden ingezet om gezamenlijk tot het doel te komen om natuur en sport beter met elkaar te integreren.

Invloeds hebben De Vlinderstichting, de Nederlandse Golf Federatie, de Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie en het Watersportverbond zich verenigd in een stuurgroep die zal gaan verkennen welk traject het beste bewandeld kan worden om vervolg te geven aan de Groene Tafel, al dan niet in de vorm van een Green Deal.

Conclusie

De Groene Tafel Sport & Natuur heeft veel partijen uit de sportsector en de groene sector bij elkaar gebracht om samen na te denken over het verbinden van sport en natuur. Gezamenlijk hebben we ons netwerk verbreed, inspirerende voorbeelden gedeeld, ambities geformuleerd en pilotprojecten opgezet. Er is veel energie bij de betrokken partijen en dat heeft geleid tot de intentie om de mogelijkheden voor een Green Deal Sport en Natuur te gaan onderzoeken.

Beleving van buitensport

Het raakvlak van sport en natuur is de buitensport. Hierbij is beleving een kernwoord: de beleving van de sport die buiten beoefent wordt, wordt grotendeels bepaald door de natuur waarin gesport wordt. Omgevingskwaliteit is daarbij van groot belang: iedereen sport liever in een mooie, harmonieuze omgeving dan in een omgeving die rommelig en onaantrekkelijk is. Ook de bereikbaarheid speelt een rol, zowel de bereikbaarheid van de sportlocatie zelf (verbinding van achtertuin tot natuurgebied, parkeergelegenheid, etc.) als de kwaliteit van de routes en paden in de buitenruimte.

Biodiversiteit als oplossing

Vaak kan de natuur een oplossing bieden voor problemen die er zijn bij een sportvereniging. We denken dan bijvoorbeeld aan spreeuwen als natuurlijke onderhouders van golfbanen¹. Ook het multifunctioneel gebruiken van sportparken kan een win-winsituatie opleveren, door biodiversiteit in te zetten om een sportpark aantrekkelijker en daarmee veiliger te maken. Wanneer sportverenigingen te maken hebben met problemen, zou natuur wel eens voor verrassende oplossingen kunnen zorgen. Dat is een denkslag die veel verenigingen nog niet gemaakt hebben en waarvoor goede communicatie noodzakelijk is.

Communicatie en educatie

Om concrete maatregelen te initiëren is goede communicatie en educatie van cruciaal belang. Als de sportbonden de boodschap effectief uitdragen, zullen veel leden en verenigingen zich bewust worden van de verantwoordelijkheid die zij dragen voor natuur en voor de kansen die er liggen om win-winsituaties te creëren. Daarnaast kunnen sportparken of andere sportterreinen fungeren als NME-centrum, waar basisschoolkinderen op een leuke manier kunnen leren over sport, gezondheid én natuur.

Topsporters die op de bres willen staan voor de natuur, kunnen hun boodschap uitdragen naar een breed publiek. Het zou waardevol zijn als we naast Alice Naber-Lozeman nog meer topsporters bereid zouden vinden als ambassadeur op te treden.

Sport, natuur en gezondheid

De relatie tussen natuur en sport wordt meestal bezegeld met buitensport. Sport en gezondheid zijn ook duidelijk aan elkaar gerelateerd. Deze relatie wordt echter doorgaans gekenmerkt door bewegen. Ook is er een bewezen relatie tussen natuur en gezondheid en daar draait het dan doorgaans om voedsel. In de praktijk blijkt de component natuur in deze triade vaak achter de horizon te verdwijnen, omdat gezondheid en sport een schijnbaar hogere prioriteit hebben. De beoogde Green Deal zal de doelstellingen zo bewaken dat juist het aspect natuur c.q. biodiversiteit onder de aandacht blijft en een gelijkwaardig component in de triade vormt.

¹ Bergh, Michiel van den (red.), 2015. *Vogels en golfbanen, een leidraad voor vogelvriendelijk golfbaanbeheer*. Koninklijke Nederlandse Golf Federatie (Utrecht) & Vogelbescherming Nederland (Zeist)

Bijlage A: Intentieovereenkomst

Partijen

1. Het ministerie van Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport;
2. Het ministerie van Economische Zaken;

Partijen genoemd onder 3 tot en met 12, hierna samen te noemen:

Sportorganisaties;

3. NOC*NSF
4. KNHS
5. NGF
6. Watersportverbond
7. Atletiekunie
8. BSNC
9. Sportvisserij Nederland
10. Stichting SVN
11. GrandiooZ (i.s.m. IVN Oldenzaal)
12. ...

Partijen genoemd onder 12 tot en met 17, hierna samen te noemen:

Natuurorganisaties;

13. De Vlinderstichting
14. Staatsbosbeheer
15. Sporters voor Natuur
16. Vogelbescherming
17. ...

Hierna allen samen te noemen: Partijen.

Overwegende dat:

1. De Nederlandse buitenruimte, de biodiversiteit en de kwaliteit daarvan onder druk staan. Echter zijn het gebieden die van grote meerwaarde zijn voor de maatschappelijke, historisch-culturele en economische ontwikkeling van een gebied, streek of regio. De juiste balans tussen het beschermen, beleven en benutten van deze gebieden is daarom van essentieel belang voor de Nederlandse samenleving;
2. Biodiversiteit onderdeel is van het Natuurlijk Kapitaal en daarmee bijdraagt aan een gezonde leefomgeving en de schoonheid van de natuur. Biodiversiteit is dan ook van zowel economisch als maatschappelijk belang;
3. De buitenruimte (incl. natuurgebieden) veelal een decor vormen om in te sporten, en een bewezen positief effect hebben op de fysieke en mentale gesteldheid van mensen;
4. Het mogelijk is om maatschappelijke meerwaarde te creëren door sport en natuur met elkaar te verbinden en de positieve effecten van de natuur enerzijds en (sportief) bewegen anderzijds te versterken;

5. Sportlocaties of gebieden waarin gesport wordt of activiteiten omtrent sport en beweging plaatsvinden, een grote potentie hebben om verbindingen aan te brengen tussen gebieden en zo de biodiversiteit en natuurlijke leefruimte te vergroten middels (ontsnipperings)maatregelen op sportvelden en grote (sport)terreinen;
6. Door bewuster rekening te houden met ecosystemen, hun functies en het effect van de natuur op menselijk gedrag en hun fysieke en mentale gesteldheid kansen ontstaan voor multifunctionele inrichting van een gebied;
7. Een eventuele Green Deal mogelijkheden biedt om concreet invulling te geven aan het verbinden van sport en natuur;
8. Green Deals bedrijven, burgers en organisaties een laagdrempelige mogelijkheid bieden om samen met de overheid te werken aan groene groei. Initiatieven uit de samenleving staan daarbij aan de basis. Daar waar deze tegen belemmeringen aanlopen die volgens initiatiefnemers kunnen worden aangepakt op rijksniveau, wil het kabinet zich inzetten deze weg te nemen of op te lossen om zo deze initiatieven te faciliteren en te versnellen. In een Green Deal leggen partijen hierover concrete afspraken schriftelijk vast.

Komen het volgende overeen:

1. Doel

1. Gezamenlijk onderzoeken op welke manier navolging kan worden gegeven aan de samenwerking van sport en natuur, zoals in gang gezet door het initiatief Groene Tafel Sport & Natuur. Een eventuele Green Deal biedt de beste mogelijkheden om hier praktisch invulling aan te geven;
2. Zoveel mogelijk betrokken partijen op één spoor zetten, zodat uniform kan worden gehandeld bij het tot stand komen van de integratie van sport en natuur (en *vice versa*). De geïnitieerde pilotprojecten uit de Groene Tafel kunnen de eerste aanzet hier toe vormen;
3. Het inspireren en delen van kennis met andere belanghebbenden.

2. Inzet en acties

1. Partijen delen hun kennis en ervaring over de implementatie van aan natuur en sport gerelateerde onderwerpen en geven inzicht in eigen praktijkvoorbeelden die aansluiten bij de doelstellingen van dit manifest;
2. Partijen dragen het belang van natuur en sport uit en werken hun ambitie daarbij uit in de eigen organisatie;
3. De Nederlandse Golf Federatie, de KNHS, het Watersportverbond en De Vlinderstichting vormen de initiatiefgroep en treden in contact met de Partijen om de beoogde Green Deal gestalte te geven;
4. Partijen organiseren gezamenlijk een bijeenkomst om de inhoud en opzet van de beoogde Green Deal te bepalen;
5. Partijen stellen vervolgens een werkplan op, die gecombineerd kan worden met andere initiatieven.

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend te Ermelo op 30 januari 2017: (NB: veel van deze partijen, maar niet allemaal, hebben op 30 januari ook daadwerkelijk kunnen of willen tekenen)

Ministerie van VWS
Ron Lemmers

Sporters voor Natuur
Sander Turnhout

Ministerie van EZ
Jan Jansen

GrandiooZ (i.s.m. IVN Oldenzaal)
Gerrit Ruiter

NOC*NSF
Jochem Schellens

Olympisch eventingamazone
Ambassadeur Sport & Natuur
Alice Naber-Lozeman

KNHS
Inga Wolframm

Vogelbescherming
Jip Louwe Kooijmans

NGF
Joris Slooten

NTFU
Mark Torsius

Watersportverbond
Roeland Geertzen

Duurzaam Verenigen
Alex Bouman

Atletiekunie
Dennis Weijers

Uiterwaarde
Johan van Zetten

BSNC
Ben Moonen

De Friesland zorgverzekeraar
Tjisse Brookman

Sportvisserij Nederland
Joop Bongers

ProBos
Jaap van den Briel

Stichting SVN
Johan Koutstaal

Golfclub het Spandersbosch
Olaf Langendorff

De Vlinderstichting
Albert Vliegenthart

Organisatie:
Naam:

Staatsbosbeheer
Harry Boeschoten

.....